

KOVÁCS DEZSŐ

Gyurikának még sokat kell tanulni

■ PINTÉR BÉLA: A SEHOVA KAPUJA ■

A legújabb Pintér-opuson is rengeteg lehet nevetni. Nem végig, hanem főképp a játék második felében, amikor is a lazán fölskiccelt epikus jelenetek hirtelen átörögnek vértolulások tragigrotteszk szituációkba. A vaskos tréfák, szóviccek, röhgögtető poékok, az abszurd nyelvi humor és a kimerítően részletezett szektamódi után ekkor már sebes tempót, gyors színváltásokat és kidolgozott, valódi drámai szituációkat kap a lelkes Picaronézősereg. A sztori „fölvezetése” ugyan meglehetősen egyhangúra sikeredett, a darabkezdet kedélyes gegjei gyakran laposak, a történetmesélés is elég vontatott, a kitűzős műanyag kütyük például szépen villognak a sötétben a szektatagok kabát-hajtokáján, aztán végig úgy maradnak, s az abszurdoid szófacsarások önmagukban ritkán képesek drámai feszültséget teremteni. Egy kivétel van: a függöny előtti nyitó kép abszurdja, amely egyben a mű íróilag is legkiérleltebb és legötletesebben megoldott jelenete: két fiú üldögél darabkezdésre várva, egyikük, a nyurga szemüveges (Hernádi Csaba) megkérdezi, hány óra, másikuk precízen bemondja, hogy nyolc óra hét, a szemüveges a kezébe temeti az arcát, elsötétül a színház, kezdődhet a játék, még mindig a függöny előtt ülnek, a szemüveges szemben ekkor már egy szürke egyenkosztümös, narancssárga blúzos, mosolygós leányka foglal helyet. Beszélgetni kezdenek, dialógusuk üdítően lebegős, tétován billeg valahol az abszurd drámák csöndjei és a kabarék kitarított poénjai között. A félénk ifjúnak sürgős mehetnékje támad, tétován föláll, mire a lány:

„ – Már méz is?
– Bocsánat, ismerjük egymást?
– Még nem, de ha akarsz...”

Kábé így pereg a párbeszéd, s már tudom, szívesen elolvasnám a dialóguslistát, mit tegyek, szeretem a jól megírt dialógusokat, a színészek is szeretik, élvezettel mondják,

a fiú bénán töketlenkedik, a lány (Csatári Éva) csicsergő hangon, ibolyakék, ártatlan, gyönyörű szemekkel és egyre rámenősebben támadja le a tértitgeti a fiút, majd bocsánatot kér a durva tolakodásért, nem akartalak megbántani, csilingeli gyöngyvirághangján, a fiú még jobban zavarba jön, mindketten pompásan lereagálják a furcsa feszültséget és bújócskázó humort sűrítő szituációt. Ekkor már majdnem mindent tudunk a darab várható fejleményeiről, nagyjából azt is, ami következni fog a „szektás” jelenetekben, a lány sikeresen megtérítette a fiút, következhetnek a beavatás fenyegetően mulatságos blódliepizódjai.

Habkönnyű ez a tragigrotteszk játék, végig úgy érzed, a dolgok felszínét karistolja, aztán egyszer csak elkap, magával ránt, pörget, elsodor, gondolkodóba ejt. De el kell jutni odáig.

Sokszor megénekelt, ostoba drillben élő vallási szekta gúnyrajzába ágyazza az író-rendező apró szkeccsekből lazán összetűzött életképeit, groteszk vízióját. A cezaromán szektaguru, Gyurika (Pintér Béla) nemcsak rámenős hittérítő, hanem cinikus gazember is, aki pontosan tudja, hogy villogtatós kis családjuk eszmei alapja a bigott vakbuzgóság és álnok szolgállelkűség. Vasmarokkal tartja hát kezben a kommunát, min-

Péterfy Borbála, Szemerédy Virág, Pintér Béla, Nagy-Abonyi Sarolta és Hernádi Csaba

Deák Tamás, Pintér Béla és Hernádi Csaba

Kovács Bence felvételei

den lázadást azonnal megtorol, miközben kifelé rutinosan adja az ájtatos hittérítőt. Pintér Gyurikája nyájasan szelíd, jegesen fenyegető, behízselően igazságos, akár egy úttörőtábor katonás főpajtása. A Picaro-társulat médiaközhelyekből formál gyilkos blódlit, s miközben távoli világokat és kultúrákat montíroz egymásra roppant mulatságosan, felmutatja a különmemű világok titkos összhangzatát. A pesti hittérítők Erdélybe utaznak, a kiválasztottak közé, hogy megmentsek tévelygő lelküket a minibolygók becsapódása utáni időkre. Kétfajta, beszűkült horizontú csoportozatot látunk, mindkettőnek megvannak a maga szépséges és kegyetlen törvényei, tradíciói, rítusai, szlengje. Ám Pintér darabja attól jó (ez egyben a groteszk hatásmechanizmus legfőbb forrása), hogy senki nem az, akinek látszik. A hittérítő rámenős, nyájas gengszter, az erdélyi atyafi jelmezes műparaszt, a szende hitves vérmes őrmester, az ájtatos gyóntatóatya vérnószó parázna. Deák Tamás pompásan népiesch erdélyi kópéját valahonnét a Rottenbiller utcából vagy a Blaha tájáról szalajtották, a Belvárosi Műházban tanulgatta a csúrdöngölőt, mégis tökéletesen azonosul szerepével, mi több, láthatólag jól érzi magát a bőrében. Zötyög a vicinálison a dörzsölt pesti szektásokkal, csak a körtepálinka menti meg lelkét a megtérítéstől, odaát meg, édes Erdélyben vad kalandokba keveredik. Buzi anyád, ránt bicskát az echte hargitai (vagy csak annak látszó? – ebben sosem lehetünk biztosak) cimborája, akit szerelmesen, hosszan csókol szájon. A játékot záró tomboló zürzavarban végül ő is egészen föloldódik, a hegyi patak tüzes vize föl szabadítja az érzékeit, s mint a virág gyermekei a hetvenes évek Amerikájában, delíriumos mámorban lebeg át valahova az aszteroidák becsapódása utáni időkre. Deák feszes, mégis roppant laza szerepformálása pontosan képezi le a *pintéri* dramaturgia működését; nagyjából a többi szereplő is

hasonló színváltásokat játszhat végig a bigott szekta fagyos fanatizmusától az állnépi folklór gagyi dübörgéséig. Pintér kitűnően érti a népi táncok hatásmechanizmusát, behatóan ismeri az erdélyi módit (tán még Sütő és Tamási jelenettechnikáját is), és képes a tévéklisékké koptatott mozgalmas jeleneteket dokumentarista életképekké sűríteni: nem az országimázsolt státusmagyarok archaikus panaszáriáinak hajlításaiban gyönyörködhetünk itt, hanem a szakadt szegények nyers, durva és kegyetlen világának valódi bensőségességében. A rendező végig szikáran groteszkben tartja játékukat, s jótékonyan ellenpontozza a szektások pénz-sóvár áhítatával, debilen komoly elszántságával. A végeredmény Pinternél valami szervezett zürzavar, különmemű szólamok diszharmonikus összhangzattana, hadova és hablaty, amely paradox módon mégis pontosabban tudósít világunk állásáról,

mint megannyi nyelvileg is kiglancolt és csillogó színi produkció. A harmadik vonalas bibliamádók (?) egyesülnek a Nagy Aszteroida Becsapódásától Rettegők népes gyülekezetével, az erdélyi parókia közös imát zsolozsmázó vagy dévaj táncot ropó nehéz sorsú sokasága tűnik át az őrzőgő szekta vad tombolásába. Kapunk még médiaszínész-kritikát, színikritikus-kritikát, szociálpszichológiai esettanulmányokat meg lelki csoporttréninget és még sok más delikát nyencséget.

Pintér plasztikus dialógusokat tud írni, és tud jeleneteket szerkeszteni, de a felhalmozott anyaggal ökonomikusabban kellene bánnia. Nehéz eldönteni, rendezőként látja-e, képes-e eléggé higgadtan szemlélni lenről, a nézőtérrel önmaga és színésztársai munkálkodását. S azt sem tudni, hagyott-e elég időt magának (és stábjának) a textus megformálására, kiérlelésére, ám a darab első feléből bátran és sokat kellett volna húznia: a szekta működésének gepparádéja végtelenül hosszadalmas, a lazán egymásba indázó páros jelenetek mechanikusan ismétlődnek, és minduntalan „leültetik” a játékot. (Az előzmények után őszintén szótlan csodáltam, hogy Pintér csupán beszélteti szereplőit az erdélyi plébános és a pesti hittérítő ordítózásáról a kocsmá kertjében, de nem mutatja meg magát az összecsapást.) Az előadás íve exponenciálisan kúszik fölfelé, akár a Nasdaq-index, de kicsit sok volt nekem a villogásból, a szektás karlengetésekből és a vetített illusztrációkból is, s bár minden színpadi hatáselemet ironizálnak, egy idő után nem tudják lekötni a figyelmet.

A Picaro/Szkéné-társulat alázattal és szenvedélyesen játszza végig a darabot; Terhes Sándor gügye exszínikritikusa megköszöni mindenkinek, akinek kell, az isteni gondviselést, feleségének, Ildikócskának külön is és sokszor (ekkor már majdnem Oscar-díjkiosztó paródiát látunk némi amerikai igehirdetői stadionmisével nyakon öntve, a fülében meg ott cseng őszentsége songja Zsámbéki *Tartuffe*-jéből), Ildikócska csak ráemeli szelíd tekintetét, és a férjecske fülét-farkát behúzza lehanyatlik a szószékről. Az ábrándos óvónő (Szalontay Tünde) elszántan férjre vadászik, de igazi szerelmet talál, végül ő lesz a fényből előragyogó Titok, a daloló aszteroida, Thúróczky Szabolcs nagyemő hittérítőt és komótos erdélyi papot formál fegyelmeztet.

A viharzó játékot édes-bús sláger keretezi, valahol fél úton szégyen jó Zámbó Jimmy és Sárbogárdi Jolán randevújának szellemi határvidékén. A Szkénébe, a sehovisták kapuján bebocsáttatásra várva egyelőre úgy kell benyomulni, két erős könyök egyáltalán nem hátrány itt. (Tesztként ajánlanám: aki az első harminc között bejut, alkalmas egy bizonyos párt programjának végrehajtására.)

Csak remélni tudom, még jó ideig nem keretezik múmárvánnyal a Sehova kapuját.

PINTÉR BÉLA: A SEHOVA KAPUJA (Picaro-Szkéné)

KOREOGRÁFUS: György Károly. **FODRÁSZ:** Balogh S. Gergely. **FÉNY:** Tamás Gábor. **LÁTVÁNY:** Horgas Péter. **RENDEZTE:** Pintér Béla.

SZEREPLŐK: Hernádi Csaba, Pintér Béla, Szalontay Tünde, Szemerédy Virág, Terhes Sándor, Csatári Éva, dr. Thúróczky Szabolcs, Enyedi Éva, Bencze Sándor, Péterfy Borbála, Nagy-Abonyi Sarolta, Deák Tamás. **ZENÉSZEK:** Darvas Bence, Pelva Gábor, Nyíri László.

www.lap.szhaz.hu

Az archaikus és a giccs elegye

BESZÉLGETÉS PINTÉR BÉLÁVAL

Pintér Béla a Népi rablét, a Kórház – Bakony és A sehova kapuja című produkcióival hívta fel magára a figyelmet a Szkénében. A kritikusoktól kétszer egymás után is megkapta a legjobb alternatív előadásért járó díjat. Ír, rendez, játszik. Bár hívták, egyelőre nem akar máshol is dolgozni, még inkább el szeretne mélyülni abban, amit csinál.

– Minden produkciódban fontos szerep jut a néptáncnak. Netán népi táncos voltál?

– Nem voltam az, de az Arvisurában az első előadás, amelyben játszottam, a *Magyar Elektra* volt. Ehhez meg kellett tanulni néhány gyimesi táncot. Annyira tetszett ez a világ, a népzene, hogy elkezdtem táncázni. Bár én akkor még nem táncoltam, inkább csak néztem, hogy mi történik. Később megtanultam táncolni és nagybögözni. De előbb érdekelt a színház, mint a néptánc.

– Mitől fog meg egy mai srácot a néptánc világa?

– Ezen már én is gondolkodtam. Pesten születtem, Pesten is nőttem fel, de gyerekkoromban sokat voltam vidéken. Minden második héten mentünk a nagyszüleimhez. A nagypapám tudott citerázni. Gyerekkoromban alakulhatott ki bennem a népi kultúra iránt valamiféle vonzalom.

– És az Arvisura Színház – amelyben nagyon erős közösség kialakítására törekedett az együttest kemény kézzel összetartó Somogyi István – hogyan hatott rád? Gyakran éreztem, hogy a túlzottan erős rendezői kéz már-már elnyomja a személyiséget. Miután kijöttem például A Mester és Margarita vagy a Szentivánéji álom előadásáról, amelyek tulajdonképpen tetszettek, alig emlékeztem színészi arcokra, inkább az összhatás volt a fontos.